

Тактика нападу та її роль у спортивній підготовці волейболістів

Мерзлікін М. В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Під час гри у волейбол важливу роль відіграє тактика нападу. До змісту тактики нападу входять командні тактичні, групові, а також індивідуальні тактичні дії. Нападаючий характер ведення гри дає беззаперечну перевагу, але при рівних умовах перемаже та команда, яка краще володіє мистецтвом маневрування, технічно і фізично краще підготовлена. В такій логічній послідовності і розглядається зміст тактичних дій у нападі. Від правильності тактичних дій під час нападу безумовно залежить результат гри. Тому їх знання є важливим для тренера та гравців.

Ключові слова: волейбол; тактика; тактичні дії; напад.

Під тактикою в спортивних іграх розуміється сукупність засобів, способів і форм дії гравців, які творчо виконуються в конкретних умовах змагань і спрямованих на досягнення високих спортивних результатів з найменшою витратою енергії (Дубенчук, 2008).

Техніка гри у волейбол розглядається як комплекс спеціальних прийомів і способів, що необхідні для вирішення конкретних тактичних задач в різноманітних ігрових ситуаціях (Костюков, 2004). Вивчивши спеціальні прийоми і засоби, що необхідні для вирішення тактичних задач в нападі, можна зробити висновок, що тактика представляє собою найбільш складну частину ігрової діяльності, де одночасно об'єднується теорія і практика змагальної діяльності. Тактика складається із засобів та способів ведення гри, які використовуються з урахуванням конкретних завдань, які виникають у процесі гри (Ковцун, 2002).

Головне завдання тактичної підготовки волейболіста полягає в тому, щоб навчити правильно вибирати технічні прийоми залежно від ігрової ситуації, що склалася. Можна сказати, що всі технічні прийоми і способи їх виконання є засобами ведення гри (Кудряшов, 2004).

Сучасний волейбол характеризується підвищеними вимогами до чіткої організації ігрових дій команди, яка об'єктивно створює передумови для успішного завершення атакуючих дій (Ляхова, 2021).

Важливе місце у тактиці займають індивідуальні, групові і командні тактичні дії. Перші пов'язані з передбаченням ігрових ситуацій, вибором місця, ігровою активністю і виконанням техніко-тактичних дій, а інші – із застосуванням загальнокомандних систем гри. Перевага у тактиці виступає вирішальною умовою для досягнення перемоги в спортивному змаганні. Її ядро складають специфічні форми оперативного мислення спортсменів.

Удосконалення тактики проходить в спеціальних вправах, які моделюють фрагменти змагальної діяльності (Пустовалов, 2011).

У грі волейбольних команд все частіше застосовуються складні тактичні комбінації гравців зі зміною місць, переміщеннями, зниженням висоти і збільшенням швидкості передач. На думку Дорошенко, Э. Ю., сьогодні подальшого вивчення потребує структура і механізм взаємодії гравців бо:

- недостатньо досліджено функціональний розподіл серед атакуючих гравців в групових тактичних діях нападу;

- потребують вдосконалення наукові розробки методики навчання, в першу чергу це відноситься до формування навичок узгодження дій партнерів на основі певних ознак спільної діяльності (Дорошенко, 2013).

Як вказує Демчишин А. Д. групові тактичні дії нападу складаються з певних індивідуальних тактичних дій, які в процесі гри виконуються в строгій послідовності і вимагають чіткого їх узгодження (за місцем і часом дії). Групові тактичні дії в нападі можуть являти собою єдиний тактичний прийом, організаційно оформлений у вигляді тактичної комбінації та мають певну послідовність:

- розподіл діяльності гравців за функціями, не тільки для сполучних гравців, але і для нападників гравців в залежності від послідовності виконання ними черги атакуючих дій;

- функціональний розподіл атакуючих гравців може бути заснований на специфічному прояві психофізіологічних властивостей особистості;

- необхідною умовою успішності діяльності групи є узгодження дій партнерів, яке повинно мати свою форму і механізм і визначається лідером;

- побудова тренувального процесу навчання груповим тактичним діям нападу і вдосконалення їх має ґрунтуватися не тільки на організаційній структурі дій, а й враховувати функціональний розподіл атакуючих гравців і механізм узгодження дій партнерів (Демчишин, 2002).

Абрамов С. А., Довгопол Е. П. дійшли висновку, що основними елементами, що визначають механізм узгодження дій атакуючих гравців, є перший і другий кроки розбігу для нападаючого удару, час їх виконання залежить від часу польоту м'яча (висоти траєкторії) при першій передачі. Автори відзначають що, при узгодженні дій партнерів в групових тактичних діях нападу:

- а) виділяється ситуативний лідер; більшу частину часу в діяльності групи цю роль виконує атакуючий гравець першої черги;

- б) визначаються і уточнюються інформативні ознаки (сигнали) узгодження в діях партнера;

- в) найбільш ефективним є узгодження партнерів в парах, особливо це відноситься до пари атакуючих гравців з функціональним поділом (першої та другої черги атаки) (Абрамов, & Довгопол, 2019).

Висновки. Дослідивши тактичні засоби і методи нападу, можна виокремити наступне: для успішної гри волейболісту необхідно володіти

індивідуальною, груповою і командною тактикою гри. До засобів тактики у волейболі відносять усі технічні прийоми і способи. Особлива увага приділяється розвитку здібності кожного спортсмена застосовувати такі прийоми і засоби, які приносять найбільший ефект в тактичних діях команди.

Література:

- Абрамов, С.А., & Довгопол, Е.П. (2019). Особливості взаємодії гравців при організації групових тактичних дій у волейболі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 12 (120), 7–9.
- Демчишин, А. Д. (2002). *Волейбол – гра для всіх*. К. : «Здоров'я».
- Дорошенко, Э.Ю. (2013). Модельные показатели технико-тактических действий в системе управления соревновательной деятельностью волейболистов. *Физическое воспитание студентов*, (5), 41-45.
- Дубенчук, А.І. (2008). *Волейбол*. Х.: Ранок.
- Ковцун, В.І. (2002). *Волейбол : основи техніки і тактики гри в волейбол : метод. матеріал для лекцій з теорії та методики викладання волейболу*. Львів : Фернеза.
- Костюков, В.М. (2004). *Теорія і методика викладання спортивних ігор: курс лекцій*. Вінниця : ВДПУ.
- Кудряшов, Є.В. (2004). *Побудова і контроль тренувального процесу волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки*: Дис. канд. н. з фіз. вих. Луганськ.
- Ляхова, Т. П. (2021). Особливості ігрових функцій зв'язуючого у сучасному класичному волейболі. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор і єдиноборств у вищих навчальних закладах*, 1, 51-54.
- Пустовалов, В.О. (2011). *Волейбол (теорія і методика навчання)*: навчально-методичний посібник. Черкаси.

Відомості про автора:

Мерзлікін Максим Вячеславович –

викладач кафедри спортивних та рухливих ігор

E – mail: maxmerzlikin80@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-8798-1002>

Харківська державна академія фізичної культури

Надійшла до редакції 14.01.2023 р.